

Reservation:

af Herr C. M. Hammar.

Herr R. N. G. Montgomery Cederhielm har anhållit få antecknadt, att han icke varit i Utskottet närvarande vid detta ärendes slutliga behandling.

N:o 45.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 April 1880, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om indragning af inspektorsbefattningen vid de så kallade Visingsö skolegods m. m.

(I. A.)

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt, till Stats-Utskottets förberedande handläggning öfverlemnad motion (N:o 34) har Herr Johan Anderson i Tenhult hemstält, att Riksdagen måtte besluta, att inspektorsbefattningen vid de så kallade Visingsö skolegods skulle från och med den 14 Mars 1881 indragas och det skolegodsinspektoren på lön anslagna bostället för skolegodsfondens räkning utarrenderas, sedan nuvarande innehafvaren åtnjutit laga fardag, samt att alla skolegodsinspektoren nu ålliggande skyldigheter skulle på vederbörande kronofogdar öfverflyttas.

Enligt bilagde förteckning (Litt. A) utgöras de så kallade Visingsö skolegodshemman af 68 särskilda inom Jönköpings, Kronobergs, Östergötlands och Skaraborgs län belägna egendomar med tillsammans $40 \frac{1}{8}$ mantal, deraf $19 \frac{3}{16}$ hemman äro af krononatur och åt åboer upplåtne. Samtliga dessa hemman, hvilka genom särskilda förordnanden af Riksdrotsen Grefve Per Brahe och Hauptmannen J. Lantzenfelt ursprungligen

blifvit till det af den förre grundade gymnasium i Visingsö donerade, hafva genom nådigt bref till Kanslistyrelsen den 4 September 1811 förklarats skola i förening med Jönköpings skolefond användas till inrättande af en utvidgad och fullständig trivialskola i nämnde stad, dervid dock undantogs hemmanet Mörby, som skulle förblifva vid en föreslagen pedagogi på Visingsö, och hemmanet Kumlaby-Trädgården, hvilket bibehölls till understöd för den på Visingsö varande komministern. Jemlikt nådigt bref af den 12 November 1819 har Kongl. Maj:t funnit det vara ostri-digt att, med undantag af hemmanen Mörby och Gräshult Pukagården, hvilka vore af frälse natur, alla de öfriga dels Riksdrots Grefve Brahe förut tillhöriga och dels af Hauptmannen Lantzenfelt fordom egda, men i kraft af testamente, liksom de förre, af bemälde Riksdrots till Visingsö skoleverk donerade och derefter af Konung Carl XI på flera anledningar till kronan reducerade, men af samme Konung skoleverket återskänkta hemman icke kunde anses såsom någon Greflig Brahesk, utan vore en Kongl. donation ad pios usus och under denna egenskap kronohemman; i sammanhang hvarmed och under förklarande, att hemmanen icke finge till skatte köpas, förordnades, förutom annat, att alla lagliga åboer å hemmanen borde för kronoåboer anses och behandlas samt, med undantag af rättigheten till skatteköp, åtnjuta alla de förmåner och rättigheter, som i författningsarne vore stadgade. Beträffande den redan då väckta frågan om skolefogdetjenstens indragning, förklarades genom samma nådiga bref, att den dåvarande innehafvaren af tjensten borde dervid bibehållas under sin lifstid eller till dess han erhölle annan beställning, men att nådigt beslut rörande tjenstens framtid bibehållande eller afskaffande skulle fattas, då det väckta förslaget till ny organisation af skoleverket i Jönköping till granskning och nådigt afgörande förekomme. Sedan tjensten derefter blifvit ledig, har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 4 September 1829, med bifall till Kammarkollegii hemställan, medgifvit, att en skicklig person finge af Kollegiet förordnas att mot borgen tjensten tills vidare förätta mot åtnjutande af dermed förenade löneförmåner, dock utan rätt till fardag å de tjensten åtföljande boställen.

Sedermera har uti underdårig skrifvelse den 1 Maj 1865 angående väckt fråga om skatteförsäljning af Visingsö skolegods, Kammarkollegium föreslagit, bland annat, att ifrågavarande tjenst måtte indragas samt den kontanta lönen för skolefonden besparas och de tvenne boställen, som fogden innehade, för fondens räkning utarrenderas, hvarefter fogdens göromål skulle på kronobetjeningen öfverflyttas. Till stöd härför androg

Kollegiet hufvudsakligen, att det blott vore inom ett fögderi eller Norra och Södra Vedbo i Jönköpings län, hvarest funnes ett större antal hemman eller $22 \frac{3}{8}$ mantal, deraf likväл nära hälften eller $10 \frac{3}{4}$ mantal redan vore skatte, hvaremot inom de öfriga fögderierna hemmanens antal vore obetydligt eller $\frac{1}{4}$ mantal inom ett, $\frac{3}{8}$ mantal inom ett, 1 mantal inom tvenne, $3 \frac{7}{8}$ mantal inom ett, $4 \frac{1}{2}$ mantal inom ett och $6 \frac{3}{4}$ mantal inom ett; berörda högsta antal eller $22 \frac{3}{8}$ mantal vore dock ej betydligt och borde ej utgöra hinder för öfverflyttning af skolegodsfogdens göromål på kronobetjeningen, så mycket mindre vid öfvervägande af det förhållande att då varande skolegodsfogden Vallenqvist tillika vore härads-skrifvare och kunnat under en lång tid medhinna begge tjensternas skötande utan att någon anmärkning emot honom förekommit. Denna Kollegiets framställning har emellertid icke föranledt någon särskild åtgärd af Kongl. Maj:t.

Vid härefter ånyo uppkommen ledighet af fogde eller, såsom den numera benämndes, inspektorstjensten har Kammarkollegium i underdåning skrifvelse den 24 Februari 1876 anfört, att, då skoleverket i Jönköping dåmera genom nådiga brefvet den 27 Oktober 1859, angående nya aflönningsstater för samtliga ordinarie lärare vid elementarläroverken inom Vexiö stift, kunde anses hafva erhållit sin slutliga reglering, hinder för ifrågavarande inspektorstjenstindragning i detta afseende visserligen icke förefunnes, men likväл hemstält, att först sedan sig visat i hyad mån den genom nådiga brefvet den 9 December 1871 medgifna rätt att skatteköpa skolegodshemman af krononatur blefve begagnad och huruvida inspektoren följaktligen komme att befrias från bestyret med syner och besigtningar samt andra honom åliggande bestyr med dessa hemman, frågan om indragning af denna tjenst eller bibeхållande deraf mot minskning af dess löneformåner i förhållande till mängden och beskaffenheten af dermed förenade göromål måtte till slutlig nödig pröfning företagas; och har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 2 Juni 1876, med bifall till hvad Kammarkollegium sålunda föreslagit, förklarat sig vilja framdeles på anmälan af Kammarkollegiet taga under öfvervägande, huruvida indragning af ifrågavarande tjenst skulle ega rum.

På grund af den utaf Kongl. Maj:t jemlikt ofvannämnda nådiga bref af den 9 December 1871 meddelade tillåtelse att skatteköpa skolegods-hemman af krononatur, hvilken tillåtelse föranledts af Rikets Ständers den 11 April 1863 aflåtna underdåninga skrifvelse i ämnet, hafva, såsom närlagda från Kammarkollegium afgifna förteckning (Litt. B) utvisar $5 \frac{3}{4}$

mantal hittills blifvit till skatte försålda och återstå således $13\frac{7}{16}$ mantal, som fortfarande äro till åboer upplåtna.

Då sálunda en minskning i hemmanens antal egt rum och fortfarande torde komma att ske, hafva de af Kammarkollegium i ofvannämnda skrifvelse af den 1 Maj 1865 framlagda skäl för skolegodsinspektorstjentens indragning vunnit ökad betydelse, och torde jemväl vara tillämpliga med afseende derå, att befattningen efter inspektoren Vallenqvists från-fälle uppdragits åt Kronofogden i Vestbo härads fögderi, hvilken, jemlikt konstitutorial af den 26 Juli 1872, förordnats att, jemte kronofogdebefattningen, tillsvidare förestå ifrågavarande tjenst emot erhållande af densamma åtföljande löneförmåner, men utan rättighet att, då han kunde komma att tjensten lemma, åtnjuta fardag å de tvenne boställen, $\frac{1}{2}$, mantal Vettermåla och $\frac{1}{2}$ mantal Stenkilstorp, som indelningen tillhörde; och hafva, enligt hvad Utskottet af tillgängliga handlingar inhemtat, skolegodsinspektorens lön och boställsräntor för år 1877 uppgått till ett belopp af 584 kronor.

På grund af hvad sálunda blifvit anfördt, synas de göromål, hvilka nu åligga skolegodsinspektoren utan olägenhet kunna öfverflyttas på kronobetjeningen, och då, för så vidt Utskottet kunnat inhemta, hinder för befattningens indragning ej heller i öfrigt förefinnes, får Utskottet, med anledning af Herr J. Andersons förevarande motion, hemställa,

att Riksdagen måtte i underdårig skrifvelse an-hålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke, till besparing för skolefonden, inspek-torsbefattningen vid Visingsö skolegods må kunna in-dragas och de med denna befattning förenade göromål på vederbörande kronobetjening öfverflyttas.

Stockholm den 20 April 1880.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Bil. Litt. A.

Förteckning öfver det s. k. Visingsö Skolegods.

Härad.	Socken.	Hemmans namn.	Kronoskattehemman.	Karlsborgs fästning.	Visingsö folkskola.	Boställen åt tjenstemän.	Frielsehemman.	Till skolverket hemfallne hemman.	f. d. läraresboställen.	Kronosüteri.	Använt till Karlsborgs fästning. Frielse.	Bortarrenderade	Transport	
		Åt åboar upplåtna krono-hemman.	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	3
		J Ö N K Ö P I N G S l ä n.												
Vista	Visingsö	Kumlaby, Andersgården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	D:o Norrgården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	D:o Ridaregården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	D:o Trädgården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	Grenna	Örsrum, Mellangården	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	Ölmestad	Ormastorp	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	Skärstad	Vettermåla	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tveta	Färsnäs	Fallanäs	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	Rogberga	Elmvik	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norra Vedbo	Bälaryd	Fuhlsbohlet	3/8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Svärdstorp	3/8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	Frimnaryd	Kornås	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Lipparp	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Hulan	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	Adelöf	Ruda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Askeryd, Sörgården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Mickelstorp	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Sötåsen, Norrgården	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Slötorp	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Björstorp, Norrgården	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Stenkilstorp	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
”	”	Ingelsbo, Mellgården	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
				6 1/2	—	3	—	—	—	2	—	—	—	3

Härad.	Socken.	Hemmans namn.							Använde till		Kronoskattehemman.		
			Bortarrenderade	Bortarrenderade	F. d. Fräsehemman.	Till skolvarket hem-	Visingssö folkskola.	Boställen åt tjänste-	män. Krono.	F. d. Fräsehemman.	Till skolvarket hem-	Visingssö folkskola.	
			Fräsehemman.	F. d. Fräsehemman.	F. d. Fräsehemman.	F. d. Fräsehemman.	F. d. Fräsehemman.	F. d. Fräsehemman.	F. d. Fräsehemman.	F. d. Fräsehemman.	F. d. Fräsehemman.	F. d. Fräsehemman.	
Norra Vedbo	Vireda	Transport	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	3	1	
		Boarp, Östergården	6 ¹ / ₂	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
		D:o Vestergården	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
		Ägersryd, Norrgården	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1/4	
		Brahestad	Gammarp, Norrgården	—	—	—	—	—	—	—	—	1/4	
		”	Öija	—	—	—	—	—	—	—	—	1/4	
		”	Fribjörnarps	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		”	Örle, Östergården	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	
		”	Udderstorps	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	
		”	Djerfvarp, Vestergården med Korshaga utjord	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	
Södra Vedbo	Flisby	Torrsjö	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		Berg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
		Råskog, Södergården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
		D:o Norrgården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
		Tofta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
		Stenkar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/2	
		Skullaryd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/2	
		Gifvarp, Södergården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		Sunneränge, Norrgården med en qvarn	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		Sonarp	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Vestbo	Vilstad	Östraby	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		Bränna	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
			Summa för Jönköpings län		11 ³ / ₈	3	3	—	—	2	—	—	
												10 ³ / ₄	
K r o n o b e r g s län.													
Sunnerbo	Berga	Bertilboda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/4	
Ö s t e r g ö t l a n d s län.													
Aska	Hagebyhöga...	Aska, Södergården	3/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
”	”	D:o Askegården	3/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
”	”	D:o Norrgården	3/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Lysing	Ödeshög	Gumby	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Härad.	Socken.	Hemmans namn.	Kronoskattehemman.						
			Kariborgs fäktning.	Friuse.	Visingö folkskola.	Friuse.	Boställen åt tjänstemän.	Krono.	
			Frilsehemman,	Till skolverket hemfallene hemman.	F. d. lättareboställen.	Kronositteri.	Åt åboar upplåtne krono-hemman.		
Lysing	Ödeshög	Thyresbohle	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	
		Östra Haddäsen	1/2	—	—	—	—	—	
		Bodehohl	1/4	—	—	—	—	—	
		Svinåsen	1/4	—	—	—	—	—	
		Glasfall	1/8	—	—	—	—	—	
		Hafrekullen	1/8	—	—	—	—	—	
		Lilla Smedstorp	—	—	—	1/4	—	—	
Vifolka	Viby	Mörby	—	—	—	—	—	1	
			Summa för Östergötlands län		4 1/4	—	—	—	
Skaraborgs län.									
Vartofta	Daretorp	Ulfstorp	3/4	—	—	—	—	—	
		Bengtstorp, 5/8 mtl deraf	5/16	—	—	5/16	—	—	
		Elgarås	1/2	—	—	—	—	—	
		Svenstorp	1/4	—	—	—	—	—	
		Qvillan	1/4	—	—	—	—	—	
		Bråten	1/4	—	—	—	—	—	
		Hedinge	1/8	—	—	—	—	—	
		Nyskog	1/8	—	—	—	—	—	
		Blåhult	1/2	—	—	—	—	—	
		Velinga	1/4	—	—	—	—	—	
Vadsbo	Mölltorp	Velinga Korsgård	1/4	—	—	—	—	—	
		Berg	1/4	—	—	—	—	—	
		Gräshult, Pukagården, 3/8 mtl deraf	—	—	—	5/16	—	—	
		Summa för Skaraborgs län	3 9/16	—	—	5/16	5/16	—	
			Summa Summarum						
			19 3/16	3	3	9/16	5/16	2	
						1	1/16	11	

Sammandrag.

		Stycken.		Summa hemman	
		Mantal.			
Fögderi	Kronoskattehemman.				
	Karlshores fästning. Fräse.				
	Visingö folkskola. Fräse.				
	Boställen åt tjenstemän.				
	Frilsehemman.				
	Till skolverket hemfälne hemman.				
	F. d. läraeboställen.				
	Kronosäteri.				
	Åt åboar upplätne krono-hemman.				
Jönköpings län.	mtl mtl mtl mtl mtl mtl mtl mtl mtl				
Tveta, Vista, Mo	2 ¹ / ₄ — 3 — —	—	1 ¹ / ₂	—	—
Norra och Södra Vedbo	8 ¹ / ₈ 3 — — —	—	1 ¹ / ₂	—	—
Vestbo	1 — — — —	—	—	—	—
Säger för Jönköpings län	11 ³ / ₈ 3 3 — — 2	—	—	10 ³ / ₄	30 ¹ / ₈
Kronobergs län.					
Sunnerbo	— — — — —	—	—	—	1/4
Östergötlands län.					
Göstrings och Vifolka	— — — — —	—	—	—	1 1
Lysings, Dahl och Aska	4 ¹ / ₄ — — 1/4 —	—	—	—	4 ¹ / ₂ 11
Säger för Östergötlands län	4 ¹ / ₄ — — 1/4 — —	—	1	—	5 ¹ / ₂ 12
Skaraborgs län.					
Vartofta och Frökind	3 ⁹ / ₁₆ — — 5/ ₁₆ — —	—	—	—	3 ⁷ / ₈ 11
Södra Vadso	— — — 5/ ₁₆ — —	—	—	1/ ₁₆	—
Säger för Skaraborgs län	3 ⁹ / ₁₆ — — 5/ ₁₆ 5/ ₁₆ — —	—	—	1/ ₁₆	—
Summa Summarum	19 ³ / ₁₆ 3 3 9/ ₁₆ 5/ ₁₆ 2 1 1/ ₁₆ 11	—	—	—	40 ¹ / ₈ 68

Förteckning å de bland Visingsö skolegodshemman, hvilka förut varit till åboer upplåtne, men sedermera blifvit till skatte försålda.

Härad.	Socken.	Hemmansnamn.	Skatteköpt te manta.
Jönköpings Län.			
Vista.	Grenna	Örserum Mellang.	1/4
Tveta.	Rogberga	Elmvik, 1/2 mtl, deraf	1/4
Norra Vedbo.	Frinnaryd	Kornäs	1/4
"	"	Hulan	1/8
"	Adelöf	Slötarp, 1 mtl, deraf	1/2
"	"	Björstorp Norreg., 1/2 mtl, deraf	1/4
"	Flisby	Sunneränge, Norrg., 3/4 mtl, jemte en qvarn, kallad Nygård, deraf	3/8
Vestbo.	Vilstad	Bränne	1
Östergötlands Län.			
Aska.	Hagbyhöga	Aska Söderg., 3/4 mtl, deraf	3/8
"	"	d:o Norreg., 3/4 " "	3/8
Lysings	Ödeshög	Gumby, 1/2 mtl, deraf	1/16
"	"	Bodebohl, 1/4 mtl, deraf	3/16
"	"	Glasfall	1/8
Skaraborgs Län.			
Vartofta.	Daretorp	Ulfstorp, 3/4 mtl, deraf	3/8
"	"	Elgarås, 1/2 " "	1/4
"	"	Svenstorp	1/4
"	"	Bråten, 1/4 mtl, deraf	1/8
"	"	Nyskog	1/8
"	"	Blähult, 1/2 mtl, deraf	1/8
"	Velinge	Velinge Korsg., 1/4 mtl, deraf	1/8
"	"	Berg	1/4
Tills skatteköpt			5 3/4
Således återstår till skatte icke försålda hemman			13 7/16
Summa			19 3/16